

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENME STİLLERİNİN İNCELENMESİ

Yard. Doç. Dr. Behçet ORAL

Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme stillerini belirlemektir. Araştırma için gerekli olan veriler D. Kolb tarafından geliştirilen "öğrenme stilleri envanteri" ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemi 763 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler varyans analizi, LSD testi ve Ki kare yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrenme biçimleri ve bileşenleri açısından yapılan analizde öğrencilerin alanlarına göre soyut kavramsallaştırma öğrenme biçimi ile Soyut Kavramsallaştırma-Somut Yaşantı (SK-SY) öğrenme bileşenine ilişkin ortalama puanları arasında gözlenen fark önemli bulunmuştur. Fen ve sosyal alanlardaki öğrencilerin soyut kavramsallaştırma, Türkçe-matematik ve mesleki alanlardaki öğrencilerin ise aktif yaşantı öğrenme biçimini daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır. Öğrencilerin alanları ile öğrenme stilleri arasında önemli fark gözlenmemiştir. Ancak, öğrencilerin çoğunluğunun (%43.1) ayrıştırıcı öğrenme stilini benimsedikleri saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: öğrenme stilleri, öğrenme biçimleri, yaşantısal öğrenme teorisi.

AN INVESTIGATION OF THE LEARNING STYLES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Behçet ORAL, Asst. Prof.

Dicle University, School of Education, Dept. Of Educational Sciences

The purpose of this study is to investigate the learning styles of secondary school students. The data for this study was collected by means of the "Learning Styles Inventory", developed by D. Kolb. The research sample consisted of 763 students. The data were analyzed by analysis of variance, LSD test and Chi-square. The results of the analysis performed to find out the learning modes and components revealed that the difference between the students' scores of abstract conceptualization learning style and their mean scores of abstract conceptualization-concrete experience (AC-CE) learning components was important. It was determined that the students of science and social studies preferred abstract conceptualization whereas the students of Turkish-Mathematics and vocational departments preferred active experimentation learning style. No significant difference was observed between the students' branches and their learning styles. However, it was concluded that most of the students (%43.1) adopted the converger learning style.

Key words: *learning styles, learning modes, Kolb's experimental theory.*

behçet oral

Öğrenmenin ne olduğu ve nasıl gerçekleştiği uzun süre merak konusu olmuş ve bu yüzden öğrenme konusu ile ilgili çalışmalar gerek psikoloji ve gerek eğitim bilimlerinde önemli bir yer tutmuştur. Öğrenme ile ilgili çok sayıda tanım yapılmıştır. Bu tanımlar incelendiğinde, genel olarak davranışçı ve bilişsel yaklaşım olmak üzere iki grupta toplanabilir.

Davranışçı yaklaşımclar öğrenmeyi uyarıcı ile davranış arasında bağ kurma işi olarak görmekte dirler. Bilişsel yaklaşımclar ise öğrenmede rol oynayan ve doğrudan gözlenemeyen bilişsel süreçler ile ilgilenmişlerdir. Bilişsel kuramclar daha çok, anlama, algılama, düşünme, duyuş ve yaratma gibi kavramlara önem vermektedirler (Özden, 1999:24; Açık göz, 2000:6).

Değişik biçimlerde tanımlansa da öğrenmenin yaşantı sonucu gerçekleşen ve az çok kalıcı izli olan davranış değişikliği tanımı genelde kabul görmektedir (Senemoğlu, 1997; Açık göz, 2000; Bilen, 1999). Bu tanımda; bireyin davranışında bir değişikliğin olması, bu değişikliğin yaşantı sonucu olması ve bu değişikliğin belli bir süre kalıcı olması gibi üç önemli özellik yer almaktadır. Davranışçı ve bilişsel yaklaşımclar tarafından yapılan çeşitli tanımlar dikkate alındığında yukarıda verilen tanımda yer alan üç temel özelliğin vurgulanan ortak noktalar olduğu söylenebilir. Bu durumda öğrenme kavramı ile vurgulanan temel özelliklerden biri davranış değişikliğidir. Bireyde istedik davranış değişikliği meydana getirebilmenin çok çeşitli yolları vardır. Bunlardan biri, Bilen'in de (1999:37) belirttiği gibi, değişimin planlı ve düzenli etkinlikler bütünü olmasıdır. Bireyde istedik davranış değişikliği meydana getirmede önemli olan bir diğer durum ise, öğrenme sırasında öğrencinin uyguladığı öğrenme stratejileri ve çevrenin bilgiyi sunmadaki başarısı ile bu iki kaynak arasındaki uyum derecesidir (Özdemir ve Yalın, 2000:3). Öğrencilerin bireysel yetenekleri, öğrenme dereceleri ve öğrenme stratejileri yönünden büyük ölçüde farklılık gösterdikleri; öğrenmenin her öğrencinin özel öğrenme hızı ve stiline adapte edildiğinde ve esnek olduğunda en iyi şekilde meydana gelebileceği beklenmektedir. Bir öğretim ve öğrenme sistemi bu bireysel farklılıkları dikkate almayarak uygulandığında eğitim etkililiğinin büyük ölçüde en üst düzeyin çok altına düşeceği (Alkan, 1998:92) belirtilmektedir. Olumlu davranış değişikliği meydana getirmek için, her şeyden önce öğrencilerin öğrenme biçimlerinin belirlenmesi ve buna uygun öğrenme yaşantılarının seçilmesi, bu yaşantıların planlı ve düzenli bir şekilde örgütlenmesi ve yaşantılara uygun yöntem, teknik, araç-gereç ve materyallerin kullanılması gerekir.

Öğrenmeyi bilişsel açıdan inceleyen kuramlardan biri de bilgiyi işleme

kuramıdır. Bilgiyi işleme kuramının eğitim alanına kazandırdığı en önemli katkılarında biri öğrenme stratejileridir. Bireyin öğrenme sırasında gerçekleştirdiği bilişsel süreçlerin farkında olması ve öğrenmeyi yönlendirmesi biliş bilgisi kavramı ile açıklanmaktadır. Biliş bilgisi bireyin kendi bilişsel süreç ve ürünleriyle ilgili bilgisi olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade ile bireyin kendi biliş yapısı ve öğrenme özelliklerinin farkında olmasıdır. Bilişsel bilgisi gelişmiş olan bireyler neyi, nasıl, hangi hızla öğrenebileceklerini doğru olarak tahmin edebilir, kendilerine uygun öğrenme stratejileri seçebilirler. Öğrenme stratejileri öğrencinin duyuşsal durumu ile yeni bilgiyi seçme, edinme, örgütleme ve bütünleştirme biçimini etkilemesi beklenen davranış ve düşüncelerden oluşur (Erden ve Akman, 1995:155; Senemoğlu, 1997:339; Özer, 2002:19). Öğrenme stratejileri, bireyin öğrenme sırasında duyularına gelen uyarımları kısa ve uzun süreli belleğe transfer etmesini ve uzun süreli belleğine işlemesini sağlayan teknikleri içerir. Öğrenmeyi kolaylaştıran bu stratejiler aynı zamanda öğrencinin güdülenmesini ve yeni öğrenilen davranışların kalıcı olmasını da sağlar. Birey yeni bir bilgiyi öğrenirken farklı öğrenme stratejileri kullanabilir (Erden ve Akman,1995:155). Öğrencilerin hangi durumlarda hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarının belirlenmesi ve öğrenme yaşantılarının buna göre düzenlenmesi öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırabilir ve okul başarılarını arttırabilir.

İnsanlar öğrenme yetenekleri açısından benzer olsalar da öğrenme tarzları (biçimleri) farklıdır. Bu farklılıklar dikkate alınmadan planlanan eğitim faaliyetinden bütün öğrenciler eşit şekilde yararlanamazlar. Öğrencilerin hangi öğrenme biçimine sahip olduğunun bilinmesi eğitimde uygun yöntem, strateji, teknik, araç-gereç ve materyal seçimine yardımcı olur (Ergün ve diğerleri, 1999:125). Öğrenme ve öğretme hakkındaki yeni bilgiler; herkesin öğrenme tür, hız ve kapasitesinin farklı olduğunu, uygun öğrenme olanağı sağlandığında öğrenemeyecek birey olmadığını ortaya koymaktadır (Özden, 1998:20). Ülgen (1995:35), öğrenme biçiminin hangi nedenlerle kazanılmış olursa olsun, öğrencinin başarısında önemli bir etken olduğunu belirtmektedir.

Bilgiyi alma ve işleme sürecinde her öğrenci, tercih ettiği yol ve yöntemler bakımından farklı olduğundan öğrenciler farklı öğrenme stillerine sahip olurlar. Bazı öğrenciler olaylar, veriler algoritmalara (simgelere) yoğunlaşırken, bazıları da kuramlar ve matematik modellerde daha rahattırlar. Bazı öğrenciler resimler, diyagramlar, şemalar gibi bilginin görsel formlarına daha güçlü tepki gösterirken, diğer bazıları da daha çok yazılı ve sözlü açıklamaları içeren sözel formları tercih eder. Bazı öğrenciler aktif ve

behçet oral

etkileşimli bir şekilde öğrenmeyi tercih ederken, diğer bazıları daha kişisel ve kendi duyguları ışığında öğrenmeyi tercih eder (Felder, 1996). Bu açıklamalar gösteriyor ki her öğrencinin bilgiyi alma ve işleme şekli yani öğrenme stili farklıdır.

Öğrenme stili teorisi Carl Jung ile başlar. C. Jung insanın anlama, karar verme ve etkileşim sürecinde etki ya da tepkilerdeki önemli farklılıklara dikkat çekmektedir (Silver, Strong and Perini, 1997:22). Bir çok insan öğrenme konusuna farklı şekillerde yaklaşmaktadır. Öğrenme stillerini tanımlamak (belirlemek), hızlı/verimli ve etkili bir öğrenme ve planlama için gerekli bir özelliktir (Perry, 1994). Öğrenme stiline (Learning Style) tanımlanmasında çeşitli yaklaşımlar vardır. Keefe'ye göre öğrenme stili, bir öğrencinin nasıl öğrendiği ve nasıl öğrenmekten hoşlandığı ile ilgilidir (Açıkgöz Ün, 2000:46). Gregorc, kişinin öğrenmesinde ve öğrenme stiline oluşmasında algılama yeteneğinin çok önemli olduğunu belirterek öğrenme stillerini somut ardışık, soyut ardışık, somut random ve soyut random olmak üzere dört grupta toplamaktadır (Ekici, 2002:43). Dunn, öğrenme biçimini, bireyin duygusal özelliklerinin de etkisinde, çevresine gösterdiği tepkilerle ilişkili olarak; Honey ve Mumfort, bireyin öğrenme faaliyetinin türündeki tercihleri ile açıklar; Kolb ise, yaşantısal öğrenme modelinde bireyin yeteneklerini kullanmadaki tercihi ile açıklar (Ülgen, 1995:35). Başka bir ifade ile Kolb'a göre, öğrenme stilleri bilgiyi algılama ve işlemede kişisel olarak tercih edilen yöntemdir. Bu anlamda öğrenme stili bir yönüyle duygusal, diğer yönüyle zihinseldir (Kılıç, 2002:3). Bu araştırmada Kolb'un öğrenme stili üzerinde durulduğundan diğer öğrenme stilleri ayrıca detaylı olarak açıklanmamıştır. Kolb'un yaşantısal öğrenme modeli bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

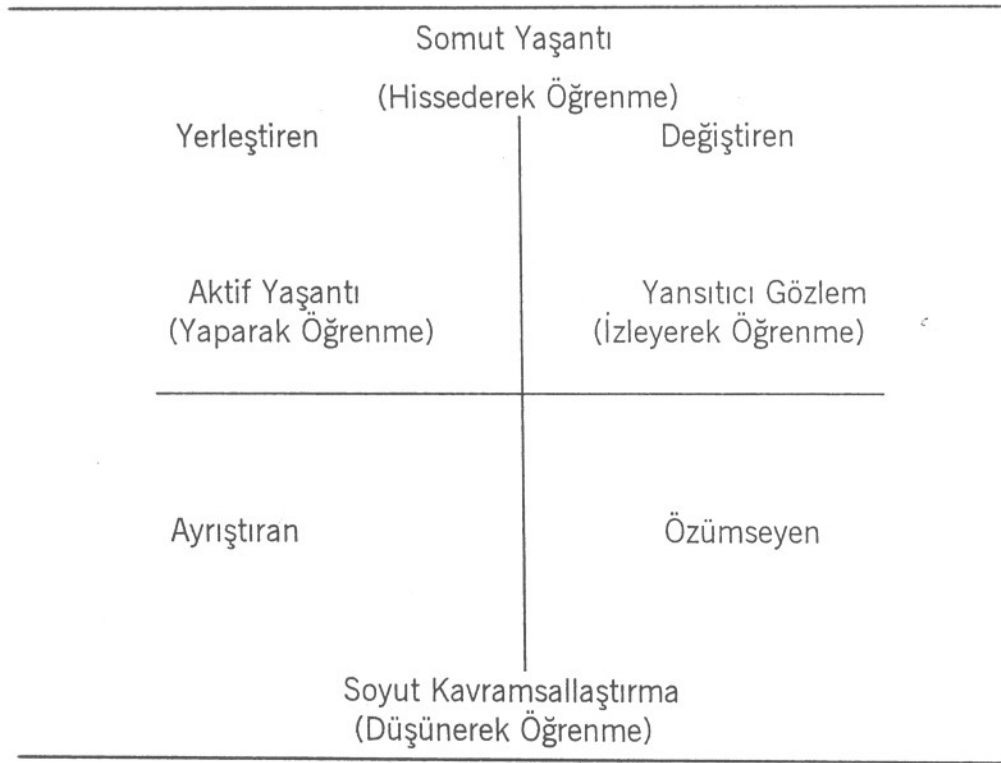
D. Kolb'un öğrenme modelinde bireylerin öğrenme stilleri bir döngü şeklindedir. Bir bireyin bu döngünün neresinde yer aldığını belirlemek için "Öğrenme Stilleri Envanteri"nden yararlanılır.

Kolb kişilerin olay, olgu ve fikirlere nasıl yaklaştıklarını ve gündelik hayatlarında karşılaştıkları problemleri çözmek için ne tip yollara başvurduklarını inceleyerek öğrenme biçimlerinin envanterini geliştirmiştir. Kolb, kişinin öğrenmesini iki eksenin uçlarındaki dört ayrı tercih noktası ile açıklamaktadır. Dikey eksenin üst noktasındakiler (Şekil 1) problemlere sistematik yaklaşımda bulunma yerine, kişisel duygularına güvenirlir. Eksenin diğer ucundakilerde ise, mantık hakimdir. Onlar, eşya ve olayları mantıksal olarak analiz ederek soyutlamayı, kendileri ile ilişkilendirmeyi tercih ederler (Özden, 1999:76-77).

behçet oral

D. Kolb'un orijinal modeli; somut yaşantı (SY), yansıtıcı gözlem (YG), soyut kavramsallaştırma (SK) ve aktif yaşantı (AY) olmak üzere dört basamaktan oluşan döngüsel bir süreci içermektedir (Katz and Heimann, 1991:240; Sutliff and Baldwin, 2001:22). Her bir öğrenme biçimini simgeleyen öğrenme yolları birbirinden farklıdır. Bunlar sırasıyla; somut yaşantı için "hissederek", yansıtıcı gözlem için "izleyerek", soyut kavramsallaştırma için "düşünerek" ve aktif yaşantı için "yaparak" öğrenmedir (Aşkar ve Akkoyunlu, 1993).

Şekil 1. Kolb Öğrenme Modeli

Kaynak: Aşkar ve Akkoyunlu (1993)

Somut Yaşantı aşamasında öğrenen, problemlere sistematik olarak yaklaşmaktan çok duygulara dayalı bir yaklaşımı tercih eder. Öğrenme ortamında öğrenenin açık fikirli, esnek ve değişmelere uyum sağlayabilme yeteneği önemlidir. Döngünün bu aşamasında insanlar hissederek (duyulardan) öğrenirler. Öğrenen, insanlarla ilgili özel deneyimlerinden öğrenir ve onların hislerine karşı duyarlı olurlar. Bu öğrenme biçimine sahip kişiler diğer bireylerle birlikte olmaktan hoşlanırlar, gerçek olayların içinde

behçet oral

olmaktan zevk alırlar, yeni görüş ve düşüncelere açık, incelemeye hazır ve istekli olurlar. Bu öğrenme biçimini yerleştirmek için öğretmen bireyselleştirilmiş öğretme etkinliklerine yer vermelidir.

Öğrenme döngüsünün yansıtıcı gözlem aşamasında yer alan insanlar, fikir ve durumları farklı açılardan gruplandırabilirler. Öğrenme ortamında yansıtıcı gözleyen sabırlı, amaçlı olmaya ve dikkatli bir yargılamaya güvenir. Bu öğrenenler kendi görüşlerini oluşturmada kişisel fikir ve hislerine dayanırlar. Başka bir deyişle, bu aşamadaki insanlar, izleyerek ve dinleyerek öğrenirler. Karar vermeden önce dikkatli bir şekilde gözlem yaparlar. Konulara farklı görüş açılarından bakarlar ve bunların anlamını ararlar. Bu aşamada öğrenenin, yansıtıcı eksersizler için fırsatlar sağlanmasına ihtiyacı vardır.

Soyut kavramsallaştırma aşamasında kişi öğrenirken, problem ya da durumları anlamak için hislerden ziyade mantık ve fikirleri kullanır. Tipik olarak bu öğrenen, problemleri çözmek için kuramlar geliştirir ve sistematik planlamayı tercih eder. Bu grupta yer alan insanlar düşünceleri mantıksal olarak analiz ederler, sistematik plan yaparlar ve bir durumu anlamak için kendi zihinsel yapılarına göre hareket ederler. Bu gruptaki öğrenenler verilen bilgiyi analiz etmek için zamana ihtiyaç duyarlar.

Aktif yaşantı aşamasında öğrenme yaşantı, etkileşim ya da bir durumu değiştirmeyi kapsar. Aktif yaşantı basamağında öğrenen pratik bir yaklaşım uygular ve sadece bir durumu gözlemlemek yerine pratik olarak neyin işe yaradığı ile ilgilenir. Bu öğrenme biçimini benimseyen bireylerin çevreleri üzerinde etkili, başladıkları bir işi tamamlama ve hedeflerine ulaşabilmek için risk alma konusunda duyarlı ve başarılı oldukları belirtilmektedir. İnsan ve olayları davranışları ile etkiler ve yaparak öğrenme yolunu tercih ederler. Öğrenme ortamında bu biçimi yerleştirmek için, öğrencilere el becerileri etkinlikleri için bir çok şans verilmelidir (Sutliff and Baldwin, 2001:22-23; Ergür, 2000:58).

Yaşantısal öğrenme kuramına göre öğrenme bir döngüdür ve birey için zaman zaman bu dört öğrenme biçiminden biri öncelik kazanır ve bir öğrenme yaşantısında bu döngüden defalarca geçilmesi kaçınılmazdır. D. Kolb'a göre, bireyin öğrenme stilini belirleyen tek bir biçim bulunmamaktadır. Her bireyin öğrenme stili bu dört temel biçimin bileşenidir. Birleştirilmiş puanlar hangi öğrenme stiline birey için daha uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlar; ayırıştırıcı, özümseyen, değiştiren ve yerleştiren öğrenme stilleridir. Aşkar ve Akkoyunlu'nun (1993)

behçet oral

da belirttikleri gibi öğrenme stillerinin belirlenmesi bireylerin meslek seçimine, problemlerine yaklaşımına ve amaçlarını nasıl belirleyeceklerine yardım eder. Bunun yanısıra öğrenme stilleri envanteri bir öğrenen olarak bireyin zayıf ve güçlü yanlarını da anlamasına yardım eden bir ölçektir. Öğrenme stilleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Ayrıştıran (Converger): Soyut kavramsallaştırma ve aktif yaşantı öğrenme biçimlerini kapsar. Bu öğrenme stilini tercih edenler problem çözme, karar verme ve fikirlerin mantıksal analizi ve sistematik planlama yapma gibi konularda çok başarılıdırlar. Öğrenme sürecinde yaparak, yaşayarak öğrenme yolunu tercih ederler. Genellikle fen bilimlerinde uzmanlaşırlar.

Özümseyen (Assimilator): Soyut kavramsallaştırma ve yansıtıcı gözlem öğrenme biçimlerini kapsar. Bu öğrenme stilini tercih edenler kuramsal (kavramsal) modeller oluşturmada güçlüdürler, fakat kuramları kullanma pratiği ile az ilgilenirler. Soyut düşünceler ile ilgilenirler, insanlarla çok az ilgilenirler ve tümevarım yöntemini kullanırlar. Bir şeyler öğrenirken soyut kavramlar ve fikirler üzerinde odaklaşırlar. Genellikle matematik ve temel bilimlerde uzmanlaşırlar.

Değiştiren (Diverger): Somut yaşantı ve yansıtıcı gözlem öğrenme biçimlerini kapsar. Bu öğrenme stilini tercih edenler somut durumlara pek çok açıdan bakabilme yetenekleri güçlüdür. Olaylar karşısında harekete geçmek yerine gözlem yapmayı tercih ederler ve farklı fikirlerin üretildiği durumlar üzerinde yoğunlaşmaktan hoşlanırlar. Geniş kültürel ilgileri vardır. Bu öğrenme stilini tercih edenler somut durumları bir çok açıdan gözden geçirir ve ilişkileri anlamlı bir şekilde organize ederler. Öğrenme sürecinde sabırlı, nesnel, dikkatli yargılarda bulunurlar ancak bir eylemde bulunmazlar. Düşünceleri biçimlendirirken kendi düşünce ve duygularını göz önüne alırlar. Genellikle sosyal alanlarda uzmanlaşırlar.

Yerleştiren (Accomodator): Somut yaşantı ve aktif yaşantı öğrenme biçimini kapsamaktadır. Planlama yapma, kararları yürütme ve yeni deneyimler içinde yer alma belli başlı özellikleridir. Öğrenme sürecinde ise yaparak ve hissederek öğrenmeyi tercih etmektedirler (Aşkar ve Akkoyunlu, 1993; Ülgen, 1995; Truluck and Courtenay, 1999; Ergür, 2000).

Öğrenme yaşantılarının öğrencilere mal edilmesi, eğitim durumlarının öğrenci açısından düzenlenmesi, planlanan öğrenme yaşantılarının bir düzeneğe göre sıralanması ve bu yaşantıların (Demirel, 1999:124) uygun ve değişik öğrenme-öğretme strateji, kuram, yöntem, teknik ve araç-

behçet oral

gereçleri kullanarak (Sönmez ve diğerleri, 2000:2) öğrencilere kazandırılması ile mümkündür. Öğrenme ile ilgili yapılan araştırmalar öğrencilerin kendi öğrenme biçimlerine uygun ortamlarda daha kolay ve kalıcı öğrendiklerini ortaya koymaktadır. Öğrenme biçimi, her bireyin öğrenme koşulları ve sürecindeki tercihleri ile ilgili olduğundan öğrenmeyi kolaylaştırmak ve öğrenilenlerin kalıcılığını sağlamak için öğrencinin öğrenme sürecindeki tercihlerinin dikkate alınması gerekir. Öğrencilerin öğrenme stillerinin belirlenmesi ve öğrenme yaşantılarının buna göre düzenlenmesi öğrencileri hem pasif alıcılıktan kurtarabilir ve hem de onları öğrenmeye güdüleyebilir.

D. Kolb'un "öğrenme stilleri envanteri" kullanılarak yapılan araştırmalar, öğrencilerin öğrenme stillerinin farklı olduğunu göstermektedir. Bu araştırmalardan bazıları şöyle özetlenebilir:

Aşkar ve Akkoyunlu (1993) D. Kolb'un "Öğrenme Stilleri Envanteri"ni kullanarak, yaşları 22-49 arasında değişen 103 kişilik üniversite mezunu üzerinde yaptıkları bir araştırmada, araştırmaya katılanların en fazla özümseyen (%65) ve ayrıştıran (%17) öğrenme stillerini tercih ettiklerini bulmuşlardır. Aynı araştırmada sosyal bilimcilerin %73'ü, fen bilimcilerin %74'ü özümseyen, mühendislerin ise %83'ü ayrıştıran öğrenme stilinde yer aldıkları saptanmıştır.

Ergür (1998), öğretim üyeleri ile üniversite öğrencilerinin öğrenme stillerini çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmak amacıyla yaptığı araştırmada D. Kolb'un "öğrenme stilleri envanteri"ni kullanmıştır. Araştırma 569 öğrenci ve 310 öğretim üyesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öğrenciler için yapılan analizde ayrıştıran (%29.7) ve özümseyen (%25.65) öğrenme stillerinin en fazla tercih edildiği saptanmıştır. Aynı araştırmada öğrencilerin lise koluna göre yapılan analizde; fen-matematik kolundaki öğrencilerin ayrıştıran (%31.0), sosyal koldaki öğrencilerin değiştiren (%30.6) ve mesleki-teknik koldaki öğrencilerin ise ayrıştıran (%33.3) öğrenme stilini daha çok tercih ettikleri gözlenmiştir.

Trucluck ve Counteray (1999), yaptıkları araştırmada yetişkinlerin öğrenme stillerini incelemişlerdir. Araştırma, yaşları 55 ile 75 arasında değişen 172 yetişkin üzerinde gerçekleştirilmiş ve D. Kolb'un "Öğrenme Stilleri Envanteri" kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada yaş, cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre öğrenme stilleri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, araştırmaya katılanların özümseyen (%31.5) ve değiştiren (%28.9) öğrenme stillerini daha çok tercih ettikleri bulunmuştur.

behçet oral

Kılıç (2002) yaptığı araştırmada, “Baskın Öğrenme Stilinin Öğrenme etkinlikleri Tercih ve Akademik Başarıya Etkisi”ni belirlemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin öğrenme stillerini belirlemek için D. Kolb’un “Öğrenme Stilleri Envanteri” kullanılmıştır. Araştırma Ankara Üniversitesi’nin farklı fakültelerinden Enformatik Bölümü’ne bilgisayar dersi almak için gelen 118 hazırlık sınıfı öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğrencilerin en fazla özümseyen (%43.2) ve ayırıştırıcı (%22.0) öğrenme stilini tercih ettikleri gözlenmiştir.

Yukarıda verilen araştırma bulgularından da anlaşıldığı gibi araştırmalar üniversite düzeyi ya da sonrasında yer alan bireyler üzerinde yapılmıştır. Ortaöğretim düzeyinde de öğrencilerin öğrenme stillerinin belirlenmesi ve öğrencilerin bu konuda bilgilendirilmesine ihtiyaç vardır. Öğrenmeye etki eden faktörler arasında öğrenme stillerinin de önemli bir yeri olduğu belirtilmektedir. Bu durumda öğrencilerin öğrenme stillerini belirlemek için her düzeyde ve çeşitli değişkenler açısından araştırma yapmaya ihtiyaç vardır. Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme stillerinin belirlenmesi ve öğrenme-öğretme ortamının buna göre düzenlenmesi öğrenmeyi kolaylaştırabilir. Bu nedenle ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme stillerinin belirlenmesi araştırılmaya değer bulunmuştur. Bu araştırmada, ortaöğretim okullarının son sınıflarına devam eden öğrencilerin alanlarına göre öğrenme stilleri ve bileşenlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Problem Cümlesi

Ortaöğretim okullarının son sınıflarına devam eden öğrencilerin alanlarına göre öğrenme biçimi ve bileşenleri ile öğrenme stilleri arasında anlamlı fark var mıdır?

Alt Problemler

1. Ortaöğretim okullarının son sınıflarına devam eden öğrencilerin alanlarına göre öğrenme biçimi ve bileşenleri arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Ortaöğretim okullarının son sınıflarına devam eden öğrencilerin alanlarına göre öğrenme stilleri arasında anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın evreni, Diyarbakır Büyük Şehir Belediyesi sınırları içinde kalan dört genel (Ziya Gökalp, Fatih, Atatürk ve Birlik Liseleri) ve iki meslek (Diyarbakır Endüstri Meslek ve Teknik, Burhanettin Yıldız Endüstri Meslek ve Teknik) lisesinin son sınıflarına devam eden toplam 3710 öğrenciden oluşmaktadır. Evrenin büyük olmasından dolayı evrenden random örnekleme yöntemi ile belirlenen okullardan rasgele seçilen 763 öğrenciye veri toplama aracı uygulanmıştır. Yani araştırmanın örnekleme 763 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemin evreni temsil etme oranı %20.5'tir. Örneklemin %88.98'i genel lise ve %11.02'si ise meslek lisesi öğrencisidir.

Bu araştırma için gerekli veriler; öğrenme stilleri envanteri ile toplanmıştır. Öğrenme Stilleri Envanteri: David A. Kolb tarafından 1985 yılında geliştirilen ve güvenilirliği sınanmış, daha sonra Aşkar ve Akkoyunlu (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Aşkar ve Akkoyunlu (1993)'nun yaptıkları çalışmada öğrenme biçimlerinden elde edilen puanların güvenilirlik katsayıları; somut yaşantı 0.58, yansıtıcı gözlem 0.70, soyut kavramsallaştırma 0.71, aktif yaşantı 0.65, soyut-somut 0.77 ve aktif-yansıtıcı 0.76 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için, Aşkar ve Akkoyunlu tarafından Türkçe'ye uyarlanan form lise düzeyinde 200 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonucunda öğrenme biçimlerinden elde edilen puanların güvenilirlik katsayıları; somut yaşantı 0.65, yansıtıcı gözlem 0.56, soyut kavramsallaştırma 0.65, aktif yaşantı 0.55 olarak hesaplanmıştır.

Bilgisayar ortamına aktarılan veriler SPSS programından yararlanılarak çözümlenmiştir. Somut Yaşantı (SY), Yansıtıcı Gözlem (YG), Soyut Kavramsallaştırma (SK), Aktif Yaşantı (AY), Soyut Kavramsallaştırma-Somut Yaşantı (SK-SY) ve Aktif Yaşantı-Yansıtıcı Gözlem (AY-YG) öğrenme biçimleri ve bileşenleri öğrencilerin alanlarına (ortaöğretimde devam ettikleri alan) göre incelenmiştir. Öğrencilerin öğrenme biçimleri ve bileşenlerine ilişkin verilerin analizinde varyans analizi ve anlamlılık testlerinden LSD (en küçük önemli fark testi) kullanılmıştır.

SY, YG, SK, AY, SK-SY ve AY-YG puanlarından yararlanılarak ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme stilleri belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile SY, YG, SK, AY, SK-SY ve AY-YG'e ilişkin puanların toplamıyla ortaöğretim öğrencilerinin alanlarına göre en uygun hangi öğrenme stiline girdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu öğrenme stilleri "yerleştiren", "özümseyen", "değiştiren" ve "ayrıştıran"dır. Öğrencilerin öğrenme stillerine ilişkin verilerin analizinde

yüzde (%) ve χ^2 (ki-kare) teknikleri kullanılmıştır. Önemli fark $p < 0.05$ düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorum yer almaktadır. Bulgular öğrencilerinin öğrenme biçimi (SY, YG, SK, AY) ve bileşenleri (SK-SY ve AY-YG) ile öğrenme stillerine (değiştiren, özümseyen, ayrıştıran ve yerleştiren) ilişkin bulgular ve yorum olmak üzere iki grupta ele alınmıştır.

I. Öğrencilerin Alanlarına Göre Öğrenme Biçimi ve Bileşenlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Ortaöğretim öğrencilerinin alanlarına göre, öğrenme biçimleri (somut yaşantı, yansıtıcı gözlem, soyut kavramsallaştırma ve aktif yaşantı) ve bileşenlerine (soyut kavramsallaştırma-somut yaşantı ve aktif yaşantı-yansıtıcı gözlem) ilişkin ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Alanlarına Göre Öğrenme Biçimleri ve Bileşenlerinin Puan Ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri

	N		SY	YG	SK	AY	SK-SY	AY-YG
Eşit Ağırlık	253	\bar{x}	26.68	29.08	31.94	32.20	5.25	3.12
		SS	6.41	5.03	5.45	5.57	10.63	9.16
Fen Alanı	198	\bar{x}	25.20	29.90	33.34	31.49	8.14	1.59
		SS	6.24	5.27	5.74	5.82	10.48	9.45
Sosyal Alan	226	\bar{x}	26.27	29.99	31.92	31.72	5.63	1.73
		SS	6.28	5.51	5.53	5.13	10.44	9.06
Mesleki Alan	86	\bar{x}	25.74	29.74	32.15	32.36	6.40	2.61
		SS	4.70	4.33	5.36	4.63	9.05	7.79
Toplam	763	\bar{x}	26.07	29.63	32.32	31.89	6.24	2.52
		SS	6.17	5.17	5.56	5.41	1.42	9.07

behçet oral

Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde, öğrencilerin alanlarına göre öğrenme biçimleri ile bileşenlerinin puan ortalamaları arasında fark gözlenmektedir. Öğrencilerin alanlarına göre öğrenme biçimleri ve bileşenleri puanları arasında gözlenen farkın önemli olup olmadığını saptamak için tek yönlü varyans (one-way) analizi uygulanarak incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Alanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Gruplar Arası		Grup İçi		Toplam	Sonuç
	Kar. Top.	Kar. Ort.	Kar. Top.	Kar. Ort.	Kar. Top.	F
SY	262.93	87.64	28810.6	37.95	29073.5	2.30
YG	121.09	40.36	20296.7	26.74	20417.8	1.50
SK	285.2	95.08	23353.4	30.76	23638.6	3.09*
AY	81.81	27.27	22290.2	29.36	22372.0	0.92
SK-SY	1046.0	348.6	81691.6	107.6	82737.6	3.23*
AY-YG	351.9	117.3	62444.2	82.27	92796.0	1.42

LSD testine göre $p < 0.05$ Toplama göre SD: 762

Soyut kavramsallaştırma (SK) öğrenme biçimine ilişkin yapılan çözümlemede ortaöğretim öğrencilerinin alanlarına göre puan ortalamaları arasında gözlenen farkın önemli ($p < 0.05$) olduğu görülmektedir (Tablo 2). Farklılığı oluşturan grubu belirlemek için en küçük önemli fark (LSD) tekniğinden yararlanılmıştır. Bu yöntemle yapılan çözümlemeye göre, önemli farkın fen alanında olan öğrencilerin ortalama puanları ile Türkçe-matematik ve sosyal alanında olan öğrencilerin ortalama puanları arasında olduğu görülmektedir. Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde fen (33.34) ve sosyal (31.92) alanındaki öğrencilerin soyut kavramsallaştırmaya ve Türkçe-matematik (32.20) ile mesleki (32.36) alanlardaki öğrencilerin ise aktif yaşantı öğrenme biçimine ilişkin ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2'deki bulgulara göre, grupların soyut kavramsallaştırma-somut yaşantı (SK-SY) öğrenme biçimi bileşenine ilişkin puan ortalamaları arasında da $p < 0.05$ düzeyinde önemli fark olduğu görülmektedir. En küçük önemli fark yöntemi ile yapılan çözümlemeye göre, önemli farkın fen alanında olan öğrencilerin ortalama puanları ile Türkçe-matematik ve sosyal alanlarında olan öğrencilerin ortalama puanları arasında olduğu gözlenmektedir. Tablo 1'deki bulgular dikkate alındığında fen

alanındaki öğrencilerin SK-SY öğrenme bileşenine ilişkin puan ortalamasının en yüksek (8.14), Türkçe-matematik (5.25) ve Sosyal (5.63) alanındakilerin ise en düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 1'deki toplam puanlar incelendiğinde ortaöğretime devam eden öğrencilerin soyut kavramsallaştırma (32.32) öğrenme biçimini daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Fen ve sosyal alanlarındaki öğrencilerin soyut kavramsallaştırma, Türkçe-matematik (eşit ağırlık), ve mesleki alanlarındaki öğrencilerin ise aktif yaşantı öğrenme biçimini daha çok benimsedikleri görülmektedir. Bu durumda fen ve sosyal alanındaki öğrencilerin çoğunluğunun "düşünerek öğrenmeyi" daha çok tercih ettikleri söylenebilir. Bu gruptakilerin, belirgin bir konuda odaklaşarak öğrendikleri, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi tercih ettikleri, pratik ve teorik bilgileri aynı anda kullandıkları, problem çözmeyi ve eşyanın nasıl çalıştığını anlamayı sevindikleri söylenebilir. Etkili öğretim için öğretmen bu gruptaki öğrencilere "nasıl" sorusunun cevabını vermelidir. Türkçe-matematik ve mesleki alanlardaki öğrencilerin ise "yaparak öğrenmeyi" daha fazla tercih ettikleri söylenebilir. Bu gruptaki öğrenciler fiziksel etkinlikler peşindedirler, öğretmen bu öğrencilere sentezleme ve problem çözme alıştırmaları ile alternatif düşünme olanakları vererek kafalarındaki "... ise" sorularını cevaplama yoluyla yardımcı olabilir. Bireysel proje çalışmaları bu tür öğrenciler için etkili olabilecek öğretim yöntemleridir.

II. Öğrencilerin Alanlarına Göre Öğrenme Stillerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu araştırmada yapılan bir diğer çözümlene de öğrencilerin öğrenme stillerine göre tercihlerini belirlemektir. Öğrencilerin alanlarına göre öğrenme stillerine (değiştiren, özümseyen, ayrıştıran ve yerleştiren) ilişkin dağılımları Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3'de de görüldüğü gibi, öğrencilerin alanlarına göre yapılan çözümlenmede χ^2 değeri 11.70 olarak hesaplanmıştır. Bu değer $p > 0.05$ düzeyinde önemsiz bulunmuştur. Araştırma kapsamına alınan örneklem dikkate alındığında, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme stillerini tercih etmede alanlarının önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Alanlarına Göre Öğrenme Stillerine İlişkin Yüzde ve Ki-kare Sonuçları

	Değiştiren		Özümseyen		Ayrıştıran		Yerleştiren	
	N	%	N	%	N	%	N	%
TM	32	12.6	64	25.3	109	43.1	48	19.0
Fen	26	13.1	57	28.8	95	48.0	20	10.1
Sosyal	28	12.4	77	34.1	86	38.1	35	15.5
Meslek	11	12.8	23	26.7	39	45.3	13	15.1
Toplam	97	12.7	221	29.0	329	43.1	116	15.2

Pearson Ki Kare (χ^2): 11.70, $P > 0.05$

Tablo 3 incelendiğinde, fen alanındaki öğrencilerin %48.0'ı, mesleki alanındakilerin %45.3'ü, Türkçe-matematik alanındakilerin %43.1'i ve sosyal alanındakilerin ise %38.1'i ayrıştıran öğrenme stilini tercih ettikleri görülmektedir. Bu tablodaki bulgulara bakarak bütün alanlardaki öğrencilerin en fazla problem çözme, karar verme ve fikirlerin mantıksal analizi ve sistematik planlamada başarılı oldukları ve yaparak öğrenmeye önem verdikleri söylenebilir. Yine aynı tablodaki bulgulara göre, sosyal alanındaki öğrencilerin %34.1'inin, fen alanındakilerin %28.8'inin, meslek alanındakilerin %26.7'sinin ve Türkçe-matematik alanındakilerin ise %25.3'ünün özümseyen öğrenme stilini tercih ettikleri görülmektedir. Bu durumda, öğrencilerin önemli bir kısmının, bir şeyler öğrenirken soyut kavramlar ve fikirler üzerinde odaklaşmayı benimsedikleri söylenebilir. Kavramsal modeller yaratma bu gruptaki öğrencilerin en belirgin özellikleridir. Bu durumda öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmak için ayrıştıran ve özümseyen öğrenme stillerine uygun ortamların düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

SONUÇ

Kolb'un öğrenme "stilleri envanteri" kullanılarak elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırma bulguları fen ve sosyal alanındaki öğrencilerin soyut kavramsallaştırma, Türkçe-matematik ve mesleki alanlardaki öğrencilerin ise aktif yaşantı öğrenme biçimini daha çok tercih ettiklerini göstermektedir.

behçet oral

Somut yaşantı, öğrencilerin çok azı tarafından tercih edilen öğrenme biçimi olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifade ile "hissederek" öğrenme biçiminin öğrencilerin çok azı tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bu durumda, somut yaşantı yani "hissederek" öğrenme biçimini geliştirici etkinliklere önem verilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları fen ve sosyal alanındaki öğrencilerin en fazla soyut kavramsallaştırma ve ikinci derecede ise aktif yaşantı; Türkçe-matematik ve mesleki alanlardaki öğrencilerin ise öncelikle aktif yaşantı, ikinci derecede ise soyut kavramsallaştırma öğrenme biçimlerini tercih ettiklerini göstermektedir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin, soyut kavramsallaştırma ve aktif yaşantı öğrenme biçimleri puanlarının birleştirilmesi ile elde edilen "ayrıştıran" öğrenme stilini en fazla benimsedikleri söylenebilir. Bu gruptaki öğrenciler için sistemli olarak planlama yapma ve yaparak öğrenme önemlidir.

Ortaöğretim öğrencilerinin alanları ile öğrenme stilleri (değiştiren, özümseyen, ayrıştıran ve yerleştiren) arasında gözlenen farkın önemli olmadığı bulunmuştur. Alanlarına göre öğrencilerin en fazla "ayrıştıran öğrenme" stilini (sırasıyla; fen %48.0, meslek %45.3, Türkçe-matematik %43.1 ve sosyal %38.1) tercih ettikleri saptanmıştır (Tablo 3). Bu araştırma bulguları ile Ergür (1998) tarafından yapılan araştırma bulguları birbirini destekler niteliktedir. Yani her iki araştırmada da birinci derecede ayrıştıran ikinci derecede özümseyen öğrenme stillerinin en çok tercih edildiği görülmüştür. Aşkar ve Akkoyunlu (1993), Kılıç (2002) ve Trucluck ve Counteray (1999) tarafından yapılan araştırmalarda ise özümseyen öğrenme stilinin en çok tercih edildiği saptanmıştır. Ulusal düzeyde yapılan araştırmalar incelendiğinde hepsinde de ayrıştıran ve özümseyen öğrenme stillerinin en çok tercih edildikleri söylenebilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir:

1. Öğrencilerin öğrenme stilleri konusunda bilgilendirilmesi ve tercih ettikleri öğrenme stillerine uygun ortamların hazırlanması gerektiği söylenebilir.

2. Öğrencilerin üniversiteye yönlendirilmelerinde öğrenme stillerinin dikkate alınması yararlı olabilir.
3. Kolb'un öğrenme modeli yaşantısal bir döngü olduğu için öğrencilere farklı öğrenme stillerini geliştiren deneyimlerin sağlanması da gerekmektedir.
4. Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavında, öğrencilerin öne çıkmış öğrenme stillerine uygun tercih yapıp yapmadıkları ayrı bir araştırma konusu olabilir.
5. Öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ve koşulları ile öğrenme stilleri arasında bir ilişki olup olmadığı da araştırılabilir.
6. Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin öğrenme stilleri başka değişkenler açısından incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Kamile Ün (2000). **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Alkan, Cevat (1998). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşkar, Petek ve Buket Akkoyunlu (1993). "Kolb Öğrenme Stili Envanteri", **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 17, sayı: 87, ss. 37-47.
- Bilen, Mürüvvet (1999). **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Özcan (1999). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: PegemA Yayınları.
- Ekici, Gülay (2002). "Gregorc Öğrenme Stili Ölçeği." **Eğitim ve Bilim Dergisi**. Cilt: 27, sayı: 123, ss. 42-47.
- Erden, Münire ve Yasemin Akman (1995). **Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme**. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Ergün, Mustafa ve diğerleri (1999). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergür, O. Derya (1998). "Hacettepe Üniversitesi Dört Yıllık Lisans Programlarındaki Öğrenci ve Öğretim Üyelerinin Öğrenme Stillерinin Karşılaştırılması." **Eğitim ve Bilim**. Sayı:118, ss. 57-66.

behçet oral

- Felder, Richard M. (1996). "Matters of Style." ASEE Prism, volum: 6, number: 4, ss. 18-23. (<http://www2ncsu.edu/nity/lockers/users/f/felder/public/papers/LS-Prism.htm>) Erişim Tarihi: 24.04.2002
- Katz, Noomi and Nanci Heiman (1991). "Learning Styles of Students and Practitionars in Five Health Professions." **The Occupational Therapy Journal of Research**. Volum 11, Number 4, pp. 239-244.
- Kılıç, Ebru (2002). "Baskın Öğrenme Stilinin Öğrenme etkinlikleri Tercihi ve Akademik Başarıya Etkisi." **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**. Cilt: 1, sayı: 1, ss. 1-15.
- Özer, Bekir (2002). "İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarının Eğitim Programlarında Öğrenme Stratejileri." **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, cilt:1, sayı: 1, ss.18-31.
- Özdemir, Servet ve H. İbrahim Yalın (2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Nobel Yay. Dağıtım.
- Özden, Yüksel (1998). **Eğitimde Dönüşüm-Yeni Değer ve Oluşumlar**. Ankara: PegemA Yay.
- Özden, Yüksel (1999). **Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Perry, Chris (1994). "Student's Learning Styles: Implication for Teacher Education." **Annual Meeting of the Australian Teacher Education Association**. Australian: Victoria.
- Senemoğlu, Nuray (1997). **Gelişim Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Silver, Harvey, Richard Strong and Matthew Perini (1997). "Integrating Learning Styles and Multiple Intelligences." **Educational Leadership**. September 1997.
- Sönmez, Veysel ve diğerleri (2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, Nurettin (2002). "BİG16 Öğrenme Biçemleri Envanteri." **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**. Cilt: 1, sayı: 1, ss. 33-47.
- Sutliff, Ronald I. And Virginia Baldwin (2001). "Learning Styles: Teaching Technology Subjects Can Be More Effective." **The Journal of Technology Studies**. Winter-Spring 2001, pp. 22-27. ([http:// schoolar.lib.vt.edu/ejournals/](http://schoolar.lib.vt.edu/ejournals/)).
- Truluck, Janet E. and Bradley C. Courtenay (1999). "Learning Style Preferences Among Older Adults." **Educational Gerontology**. N. 25, pp. 221-236.
- Ülgen, Gülten (1995). **Eğitim Psikolojisi- Birey ve Öğrenme**. Ankara: Bilim Yayınları.

Yazar Hakkında Bilgi
Dicle Üniversitesi
Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Diyarbakır
Tel: 0412 2286080
e-mail: oralbehcet@dicle.edu.tr